



**Palvelualojen  
ammattiliitto**  
*Servicefacket*

Lausunto

12.09.2023

Asia: VN/23633/2023

## **Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen lääkekustannusten vuosiomavastuusta.

Esityksessä ehdotetaan, että vuosiomavastuun vuoden 2023 indeksikorotus (n. 7,8 %) jätettäisiin tekemättä ja vuosiomavastuuseen tehtäisiin pysyvä tasonmuutos vuoden 2024 alusta lukien. Muutoksen jälkeen vuosiomavastuu nousee 619,39 euroon, kun se ilman muutosta olisi noussut 667,87 euroon vuonna 2024. Nyt vuosiomavastuu on 592,16 euroa. Esityksen tavoitteena on välttää vuosiomavastuun määrän nouseminen vuonna 2024 kahdella indeksitarkistuksella vuosiomavastuun vuoden 2023 määräaikaisen tason jäädytyksen jälkeen ja parantaa näin paljon lääkkeitä käyttävien asemaa.

#### PAMin kanta

PAM kannattaa vuosiomavastuun indeksikorotuksen leikkaamista niin, että kansalaisten vuosiomavastuu ei nouse kohtuuttomasti. PAM kuitenkin korostaa, että parempi vaihtoehto olisi ollut säilyttää omavastuu entiselle tasolle jäädytettynä, tai että omavastuun tasoa muutettaisiin niin, että se perustuu henkilön tulotasoon. Hallituksen kannattaa pohtia laajemmin myös terveydenhuollon maksukattojen yhdistämistä yhdeksi kohtuullisella tasolla olevaksi vuosiomavastuuksi, jolloin helpotetaan paljon lääkkeitä ja palveluja käyttävien pienituloisten toimeentuloa. Hallitusohjelmassa oleva kirjaus vuosiomavastuun jakamisesta osiin olisi ollut hyvä

toteuttaa samaan aikaan vuosiomavastuun muutoksen kanssa. Tällä hetkellä alkuvuoden lääkekulut koettelevat monen paljon sairastavan taloutta, kun terveydenhuollon maksukatot nollaantuvat vuodenvaihteessa. Jos pienituloiset pitkäaikaissairaat pystyisivät maksamaan lääkkeiden vuosiomavastuun osissa, helpotettaisiin heidän alkuvuottaan. Varsinkin nyt, kun hallitus on päättänyt leikata muutenkin pienituloisilta, olisi kohtuullista säilyttää edes vuosiomavastuu nykyisellä tasolla ja ottaa käyttöön vuosiomavastuun osittaminen.

PAM toteaa lääkekustannusten vuosiomavastuun nousun vaikuttavan erityisesti kaikkein heikommassa asemassa oleviin henkilöihin, joilla on vaikeuksia sekä toimeentulon että terveyden kanssa. Toimeentulovaikeudet korostuvat varsinkin niissä perheissä, joissa useampi henkilö on pitkäaikaissairas ja tarvitsee lääkkeitä, sillä vuosiomavastuu on henkilökohtainen. Muutoksen riskinä on se, että toimeentulotukimenot nousevat tai pahimmassa tapauksessa pienituloiset joutuvat jättämään lääkkeet ostamatta. Lääkkeiden käyttämättä jättäminen sekä pahentaa henkilön sairautta että aiheuttaa välillisiä vaikutuksia terveydenhuollon (varsinkin erikoissairaanhoidon) ja sosiaalipalveluiden menoihin.

Toiseksi pienipalkkaiset joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen sairastumistapauksissa, sillä tällä hetkellä on käytössä kolme vuosittaista asiakasmaksukattoa (sote-palvelujen asiakasmaksukatto, lääkemaksukatto ja matkamaksukatto). Suomessa kotitaloudet maksavat terveydenhoidostaan enemmän kuin muissa Pohjoismaissa ja jopa OECD-maissa keskimäärin. Vuonna 2019 kotitalouksien osuus terveydenhuoltomenoista oli Suomessa 17,45 %, kun esimerkiksi muissa Pohjoismaissa osuus oli n. 13,8–14,2 % ja OECD-maissa keskimäärin 13,86 %. Tarkasteltaessa lukuja kotitalouksien sosioekonomisen aseman kannalta, huomataan, että palveluista ja lääkkeistä maksavat suhteellisesti eniten pienituloiset. Tämä näkyy myös PAMin korona-aikana tehdyssä kyselyssä, jossa monet kertoivat, että ovat joutuneet säästämään lääkkeitä, palveluista tai hoidosta rahanpuutteen vuoksi. Myös PAMin tuoreimman jäsenkyselyn mukaan niistä vastaajista, jotka kertovat että heillä on merkittäviä taloushuolia, 27 % on joutunut turvautumaan pankkilainaan tai pikavippiin saadakseen välttämättömät menonsa katetuksi. Ylivelkaantumiseen ovat vaikuttaneet varsinkin tulotason romahdus korona-aikana ja sen jälkeen inflaatio ja elintarvikehintojen nousu.

Tämän vuoksi PAM katsoo, ettei hallituksen esityksellä tueta pienituloisia niin kauan kuin lääkekaton tasoa nostetaan ja samalla tehdään monia heikennyksiä sosiaaliturvaan ja nostetaan lääkkeiden arvonlisävero. Pienituloisia voidaan tukea muulla tavalla, esimerkiksi jäädyttämällä lääketasoa ja olla heikentämättä sosiaaliturvaa. Se, että hallitus tähtää toimeentulotuen tarpeen vähentämiseen ja samaan aikaan nostaa lääkkeiden vuosiomavastuuta ja leikkaa sosiaalietuuksista, ei ole omiaan auttamaan pienituloisten toimeentuloa ja parantamaan heidän asemaansa. Toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää yhdistämällä paljon palveluja ja lääkkeitä käyttävien asiakasmaksukatot kohtuulliselle tasolle ja säilyttämällä ja pienentämällä erilliset asiakasmaksukatot vähän käyttävillä. Myös omavastuuosuuden osittamisella voidaan vaikuttaa pienituloisten tarpeeseen turvautua toimeentulotukeen. Näiden lisäksi asianmukaista lääkehoitoa on edistettävä eri toimijoiden yhteistyönä niin, että lääkekustannuksia saadaan alennettua. Esimerkiksi itsehoitolääkkeiden vapauttaminen vähittäiskauppaan ei välttämättä edistä tätä tavoitetta.

Lopuksi PAM korostaa, että hallituksen esityksen vaikutuksia tulee arvioida yhdessä muiden hallitusohjelmassa suunniteltujen toimenpiteiden kanssa. Hallitusohjelman mukaan hallitus suunnittelee lääkkeiden arvonlisäveron nostamista, soten asiakasmaksujen korottamista sekä erilaisia rajuja leikkauksia sosiaaliturvaan ja toimeentuloon. Näiden uudistuksien yhteisvaikutukset ovat valtavat ja heikentävät merkittävästi erityisesti pienituloisten toimeentuloa ja asemaa. Uudistusten yhteisvaikutusta pitäisi arvioida varsinkin Suomen perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten näkökulmasta. Suomessa valtion on turvattava jokaiselle riittävä toimeentulo ja huolenpito. Valtion on myös varmistettava, etteivät uudistuksien negatiiviset vaikutukset kasaudu kohtuuttomasti tietyille ihmisryhmille. Valtion on pyrittävä vähentämään eriarvoisuutta mm. kaventamalla hyvinvointi- ja terveyseroja ja turvaamalla pienituloisten toimeentuloa, eikä lisäämään eriarvoisuutta. Eriarvoisuuden vaikutukset ulottuvat moneen suuntaan, mm. hyvinvointiin, talouteen, työllisyyteen, mahdollisuuksiin, mutta viime kädessä myös yhteiskuntarauhaan.

Helsingissä, 12. syyskuuta 2023

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen

puheenjohtaja

Lisätietoja:

Egezona Klllokoqi-Bublaku

sosiaalipoliittinen asiantuntija

puh. 0404133759

egezona.klllokoqi@pam.fi

Lehtimäki Nora  
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry